

Мотивът за песента в „До моето първо либе”

В традиционните напеви на песента Ботев вплита своите поетични послания към духа на родината, приела образа на либето – първата обич. Фолклорната традиция присъства в художественото пространство на стихотворението „До моето първо либе” с изконния образ на любовта. Той е едновременно въплътен интимен порив и реално човешко присъствие.

Песента е изповедна художествена форма, изплакваща препетите на сърцето на обобщение колективен образ на народния певец – фолклорен лирически герой на народното творчество. Любовта в народната песен е начало на голямо, дълбоко стаено интимно страдание. То изпълва и песенното пространство на Ботевата творба „До моето първо либе”, но поетичните послания са с нови художествени стойности. Любовта излиза извън рамката на бита и интимната несподеленост на чувството е провокирана от непостигната по – висока цел – свободата на родината. Любовта към свободното бъдеще на родна земя и либе е първият и най – светъл трепет за сърцето и душата на Ботевия лирически герой. Неговата първа и най – голяма любов е свободата на отечеството, затова и протестът срещу интимните очаквания на либето е категорично заявен:

Остави таз песен любовна

не вливай ми в сърце отрова –

млад съм аз, но младост не помня,

пък и да я помня, не ровя

туй, що съм азе намразил

и пред тебе с крака погазил.

Традиционните фолклорни стойности на любовта са „отрова” за новото национално съзнание на Ботевия лирически „азе”. Той ги отхвърля, разграничава се от преживяванията на традиционния фолклорен герой – певец на стародавните изповеди на сърцето. Нова песен звучи в душата на Ботевия лирически герой. Повелителността на глаголната форма „Остави!” категорично разграничава позициите на фолклор и поет, респективно на лирически АЗ. Отрицанието: „не вливай ми в сърце отрова”, допълва новата поетична визия за любовта, чертаеща нов образ на човешкия интимен тапет. Неговото песенно извайване започва от страданието, от раздялата с традициите, на които остава жярна любимата”

Забрави туи време, ‘га плачех

за поглед мил и за въздишка”

роб бях тогаз – вериги влачех,

та за една твоя усмивка,

безумен аз света презирах

и чувства си в калта увирах!

Между малкия интимен свят на споделяното чувство и необятната вселена на националната любов към свободата и родината Ботевото изповедно аз избира свободното бъдеще на всички страдащи на родна земя, включително и на любимата. Между любовта на роба и обичта на свободния застава страданието на народа. То е мъчителен стон, отекнал дълбоко в сърцето на лирическия герой, който дочува националния вопъл за свобода на страдащата народна душа. Обичта към този народ и състраданието към неговата болка променят съзнанието на изповядващия се поетичен аз. Неговата душа е в съзвучен синхрон със скръбта „дълбока” на всенародната робска съдба. Тя изпълва духа с протест, но и с първичните страсти на омразата. Душа и сърце изплакват своята болка:

Забрави ти онез полуди,

В тез гърди веч любов не грее

И не можеш я ти събуди

Там, де скръб дълбока владее,

Де сичко е с рани покрито,

И сърце зло в злоба обвито!

Първите стихове на втората и трета строфа носят повелителността на протеста, изразен с дълбоко стаената мъка на глаголната форма „Забрави...” „Забрави туй време, ‘га плачех...”, „Забрави ти онез полуди...”

„Лудостта” на роба да изповядва интимната тайна на сърцето във време на робство, страдание и несвобода задълбочава усещането на лирическия герой за вечно „робство” на сърцето. Няма любов и щастие за унижения и оскърбления. Това е „робска” обич –

малка и недостатъчна за духа на Ботевия лирически герой. Неговата душа е владение на скръбта: „там , де скръб дълбока владее,/де сичко е с рани покрито...” от това тъмно пространство на духа, на неизплакано народно страдание се ражда песента на мъката , песента на болката. Нейният глас търси гласа на любимата, все още далечен и чужд, несъпричастен с трагичните изповеди на сърцето, за които говори песенният стих на Ботев:

Ти имаш глас чуден – млада си,

но чуйш ли как пее гората?

Чуйш ли как плачат сиромаси?

За тоз глас ми копней душата,

и там тегли сърце ранено,

там де е се с кърви облено!

Лирическото съзнание на поетичния аз дочува песенния глас на планината и на гората, въплатил в горестния си протяжен вик плача на родната земя и на сиромаси. Към земята на страданието и към вопъла на народната душа е устремено „сърце ранено”. Там, дето плачът е „песен” и болката – трагична обич на сърцето е истинското духовно пространство на любовта към родината и нейното свободно бъдеще. Единствено този любовен „глас” носи в сърцето си и дочува от разбуненото си от противоречиви чувства съзнание поетичен аз на Ботевата лирика. Той „пее” в неговата душа с вековните „бури” на протеста, останали нечути от любимата, макар и дълго звучали в приказките на „стари времена” и песните за „нови теглила”:

О, махни тез думи отровни!

Чуй как стене гора и шума,

Чуй как ечат гори вековни,

Как нареждат дума по дума –

Приказки за стари времена

И песни за нови теглила!

Времената се сливат. Стават изначални. Традиция и настояще „запяват” с „гласа” на страданието, песенно изплакало страдалческия образ на родината. Нейната участ изгаря с мъка сърцето на героя. Робството е вечно. Времето на болка и страдание – безкрайно. „Дума по дума” словото на поет и традиция страшни приказки реди, но техният песенен „глас” не докосва сърцето на любимата. То остава затворено в тясното пространство на човешкото интимно изживяване на любовта. Душата и не е „огласена” от песента на бунта, на горестната любов към свободата на родината.

Повелителните интонации на Ботевият стих настояват за съчувствие и съпричастност към новата „песен” на протеста и страданието:

Запей и ти песен такава,

Запей ми, девойко, на жалост,

Запей как брат брата продава,

Как гинат сили и младост,

Как плаче сирота вдовица

И как теглят без дом дечица!

Трикатната глаголна анафора: „Запей...”, очертава художествено пространство на нов песенен диалог между либе и лирически герой. Познатата Ботева риторика, характерна за овладяната трагичност на песенните му изповеди, зазвучава с тристепенно градираната възходяща скала на експресивно въздействащото въпросително местоимение „как”. То провокира съзнанието на любимата: „как гинат сили и младост,/как плаче сирота вдовица/ и как теглят без дом дечица!”

Ботевата риторика изисква избор и действие, а не отговор. Той ясно отзвучава в народното песенно съзнание като сиротен плач на вдовица, долавя се и в страданието на бездомни дечица. Това е традиционният „глас” на мъката и болката. Гневният порой на Ботевият лирически протест изисква друга „песен”, друга любов да разтърси любимата и нейният „глас” да огласи тъмното пространство на страдащата всенародна душа – „там, де земя гърми и тътне/ от викове страшни и злбни/ и предсмъртни песни надгробни...”. Друг избор няма. Това е песента на сърцето, познало жертвения път към свободата. Затова и мигът на националния избор или на трагичната раздяла между либе и лирически герой в името на свободата е настъпил”

Запей, или млъкни, махни се!

Сърце ми веч трепти - ще хвъркне,

Ще хвъркне, изгоро, свести се!

Там, де земя гърми и тътне

От викове страшни и зловни

И предсмъртни песни надгробни...

Духът лети отвъд емоционалният предел на страданието. Докосва се за миг до смъртта. Усеща страшния и дъх. И в нейното жертвено предыхание открива сили за нов бунт и за нова битка. Голямата страстна любов към отечеството и неговата свобода надмогва и побеждава страха от смъртта. Лирическият герой „чува” нейната страшна буря в душата си. Тя отнема човешки живот, за да дари със свобода цял народ.

Жертвена и свята е предсмъртната любовна песен към родината, изповядана пред страшното лице на смъртта. Любов и смърт се срещат. От техния страшен допир се ражда красиво пожеланата свобода. В халюциативните мигове на раздялата с живота любов и смърт приемат образа на любимата. Песенният глас на жертвената обич обгръща лирическото съзнание на поетичния аз. Той чува „гласа” на предсмъртната „буря”, която „кърши клонове” в душата му.

Библейският образ на венеца: „буря кърши клонове, а сабля ги свива на венец”, сакрализира действията на героя. Националният избор е осветен от красивата усмивка на либето, извикала образа на жертвената смърт: „и смъртта и там мила усмивка, а хладен гроб сладка почивка!”

Духът лети към светлото бъдеще на родината, идентично единствено със свободата на род и родна земя. За поет и лирически герой друго бъдеще не съществува. Духовното пространство на свободата е красивото поетично битие на Ботевите лирични произведения, в които любов и смърт, жертва и подвиг се сливат. Техните песенни гласове звучат във финалните стихове на Ботевата творба „До моето първо либе”:

Ах, тез песни и таз усмивка

Кой глас ще ми викне, запее?

Кървава да вдигна напивка,

От коя и любов немее,

Пък тогаз и сам ще запея

Що любя и що милея...

Все още песента на свободата самотно оглася само душата на поета, но вярата в новите стойности на любовта изпълва националното съзнание на лирическия герой с предчувствие за героична жертвена смърт, „от коя и любов немее”. Нейният „глас” е над всичко, оглася сърце и душа, издига се високо над робското настояще на народ и родина.